

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZS-DOBOKAMEGYEI TANÍTÓ TESTÜLET.

FŐMUNKATÁRS:

KISS SÁNDOR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

VÁRADI KÁROLY.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számítatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a **szerkesztőhöz** (lakik a belső-középútcában 31. sz. a.); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Gázi József egyleti pénztárnok címén — a **kiadó hivatalba** (kurta szappanútea, 15. sz. a.) küldendők.

Félreértések és visszaélések a nyugdíj-törvény végrehajtása ügyében.

Úgy hisszük, eddigelé senki sem vádolt azzal, hogy lapunkat gyakran vettük volna igénybe arra, hogy saját vagy testületi bajainkat panaszolgassuk el benne.

Most azonban lehetetlen föl nem szólalnunk azok ellen a félreértések és visszaélések ellen, a melyekkel az életbe léptetendő nyugdíj-törvény végrehajtása közben nemcsak mi, tanítók, hanem a népoktatási intézeteket fentartó testületek és községek is — sok tekintetben — méltatlanul zaklattatunk, s illetőleg zaklattatnak. Ilyen a többek közül:

a) az, hogy a nyugdíj-alap jövedelmeinek ellenőrzésére kiadott rovatos táblázatokban mindenütt egyenesen a községekre (s illetőleg városokra) rótták ki azokat a hozzájárulási díjakat (évenként minden egyes tanítói állomásért 12 frt.), a melyeket a nyugdíj-törvény 42. §-a értelmében maguknak az iskola fenntartó testületeknek kellene fizetniök. Sőt nemesak rájuk rótták, hanem egyenesen rajtuk is kezdik felhajtani, — a mint erre elég példát hallottunk eddig Erdélyből, de olvashattunk ilyet az anyaországból is. (L. a pécsi „Néptanoda“ f. évi október 7-ki számát!) Azonban mi (pedig a tudomásunkra jutott adatok hitelességében sem igen lehetett okunk, kételkednünk) nem értük be csak a pusztá hallomással s olvasással; hanem — hogy legalább a magunk fészkeről egészen biztos tudomásunk lehessen — itt városunkban személyesen is végére jártunk a

dolognak. S mit tapasztaltunk? Azt, hogy Kolozsvár városára rótt ki a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium számvevősegi osztálya 29 tanítói állomás után 348 frtot; pedig Kolozsvár városa még eddig mindössze is csak egy községi iskolát tart fenn, s ebben — t. i. a városi polgári iskolában — még eddig mindössze is csak 6 rendes tanerő működik. Már aztán, hogy Kolozsvár városa megfizeti-e a felekezeti iskolák helyett is rárótt díjakat, azt nem tudom; de hogy ezt rajta jogosan soha sem követelhetik, erről éppen a nyugdíj-törvényből szereztem magannak teljes meggyőződést. Sőt megszerezheti ezt magának nemcsak a nyugdíj-törvényből, hanem a végrehajtására kiadott miniszteri „Utasítás“-ból is bárki is.

Ennek ugyanis már az 1-ső pontja is ezt mondja: „Az 1875. évi XXII. t. cz. 29. §-ának 3. pontja szerint mindenki, ki nyilvános óvodát vagy népoktatási nyilvános tanintézetet közvetlenül (habár államségélylyel) tart fenn, legyen az akár polgári, akár egyházi község, akár társulat, akár más testület vagy egyén, az általa fenntartott intézetben alkalmazott mind-egyik úgy segéd, mint ideiglenes vagy rendes tanítóért évenként külön külön 12 frtot tartozik fizetni, még akkor is, ha a tanítói állomás esetleg nincs betöltve, sőt a 42. §. értelmében akkor is, ha a tanító oly nyugdíjintézetnek tagja, a melyhez a község semmivel sem járul.“ Továbbá: az Utasítás III. fejezetének 1-ső és 2-ik pontja is csak azt mondja e díjról, hogy „a község által szedendő be,“ de nem mondja, hogy a községen hajtandó fel. Miért zaklatni te hát e díj-

ért kivétel nélkül mindenütt csak a községeket? Az az anynyiban lehet zaklatni, hogy ők szedjék fel; de nem azért, hogy ők fizessék is meg. Ezt anynyival kevésbé lehet tőlük követelni, mert végül az Utasítás III. fejezetének 7. pontja határozottan ezt rendeli: „Minthogy ezen befizetési jegyzékek csak a polgári község nevére vannak kiállítva, azon esetben, ha valamely községben több oly felekezet (s ide tehetne volna: társulat, testület vagy magános is) létezik, a melynek (v. a kinek) külön-külön felekezeti iskolája (E helyett „nyilvános népoktatási intézete“ kellett volna) van, a díjak a tanítók száma szerint az illető felekezetektől vagy magánosoktól, illetőleg tanítóiktól szedendők be.“

Ezek után kérjük, mert joggal is kérhetjük: hogy lehet e törvényeket s e törvényes utasításokat úgy érteni, hogy minden himezés-hámozás nélkül egyenesen a községeken hajtsák fel azt is, a mivel mások tartoznak?.. Úgy, hogy az illető végrehajtók csak is a róvatos jegyzéket nézik, annak pedig mindjárt a legelején is az áll, hogy „N. N. község fizessen enynyi meg enynyi tanítóért enynyt“; s úgy, hogy azok a jó úrak (a hol ugyan úrak) el sem is olvassák vagy elolvasva is félreértik magát az utasítást is. De megtörténhetik, s meg is történt már nem egy helyt az is, hogy maguk a végrehajtó közegek nem is látják s tehát el sem is olvashatják az utasítást; mert az ott marad az adóhivatalnál v. szolgabirónál, s nekik csak a róvatos fizetési jegyzékeket küldik meg. Hogy aztán ebből mennyi félreértés, zavar és zaklatás támad, annak szomorú példáit már láttuk; de hogy többé ne lássuk, jó lesz mielőbb egy pótló utasítással vetni gátját mindannak; jövőre pedig a fizetési jegyzékeket úgy készíteni el, vagy ha jobban tetszik: úgy állítani ki, hogy minden egyes községén legyen rajta az ott iskolát fenntartó testületnek neve, s illetőleg fizetési kötelezettségük is. Eddig se lett volna — legalább e tekintetben — semmi baj, ha ezt — a mihez az adatokat már jó régen felkérték — előre megcsinálta volna a miniszteri számvevőség; vagy ha elkészítésükre az érdekelt községeket a minisztérium idején fölhívta volna.

Hanem van itt még baj egyéb is! Így például:

b) Kérik a díjt azokért s illetőleg azoktól is, a kiket fel sem is vettek. De nemcsak kérik, hanem fel is akarják hajtani, sőt sok helyt talán már fel is hajtották az illetőken, — ha ugyan már azokat is illetőknek lehet nevezni, a kiktől illetektelenül követelik, a mit követelnek. A többek közt ilyen „stikli“ esett Kolozsvár sz. kir. városán is. Ugyanis abban a jegyzékben, a mely „1876 július 16“-ki kelettel, de minden szám nélkül érkezett le, a válás- és közoktatásügyi minisztériumbeli számvevőségtől, a helybeli adóhivatalhoz, Kolozsvár városán — a mint már az imént is említém — 29 tanítóért követelnek öszszesen 348 frtot. Úgy, de éppen ennek a jegyzéknek a bizonyítása szerint városunkból még eddig csak 18 tanítót vettek fel a nyugdíjra jogosultak sorába; 9-re pedig azt mondták, magán ugyanazon a jegyzéken, hogy egy vagy más okból (korosságukért, tanképesítő okmány vagy más bizonyítványok hiánya miatt) fel nem vétetnek.

Ezért, ha éppen a saját szememmel nem láttam volna azt a követelést, soha el nem hittem volna a létezését; de mert úgy láttam, hiszem. Hanem azért most sem értem, hogy hogyan lehet azoktól s illetőleg azokért is követelni díjt, a kikről kathegorice kimondották, hogy föl nem vétetnek. Hiszen a törvénynek a 31-ik §-a még a fölmentettektől sem kívánja a díjfizetést; hát aztán hogyan és minő alapon lehet azoktól és azokért kívánni, a kik egyenesen hivatalból utasítottak el, s illetőleg a kikre egyenesen maga az a számvevőség mondta ki éppen ama sokszor idézett jegyzékében, hogy föl nem vétetnek?!...

Ehez képest már azon is megnyugszom — pedig, hej, ez is nagy fejtörésembe került! — hogy hogyan lehet 29-től követelni díjt akkor, a mikor csak 18-at vesznek fel, 9-et pedig elutasítanak; s a mikor számvevőség nélkül is minden ember tudja, hogy 18 + 9 csak 27, de nem 29. Mondom, én már ezen is megnyugszom, — hiszen ha már 9-ért követelnek olyanért, a kiket föl nem vehettek, miért ne követelhetnének ráadásul még 2 olyanért is, a kiket föl sem is vehetnének, mert nem is léteznek. „De bizony léteznek!“ — mondhatja erre a számvevőség;

mert a jegyzékének a 3-ik beírott lapján csakugyan ott áll még 3 olyan embernek a neve, a kire azt mondja, hogy „még nem érték el azt a kort, a melyben fölvétethetnének.“ Ott bizony, csak hogy $18 + 9 + 3$ sem adja ki azt a fátális 29 számot! Hanem azért Kolozsvár városa csak fizessen mind a 29-ért (hiszen a pontos(!) számítás szerint úgy is 30-ért kellene fizetnie); fizessen — és hallgasson!

Fizessen és hallgasson; habár egyetlen községi iskolájának 6 tanítójából csak 3-at vettek is föl; s habár a más 3 elutasított vagy visszavetett közül egyet (a ki pedig teljes gymnasium végzése és 1 évi nevelősködés után 3 évig még külföldi egyetemet is látogatott) plane azzal utasítottak el, hogy nincs képesítettsége.

Ez utóbbiról, mint személyi kérdésről még alig lehet beszélni, ha nem involválna magában elvi kérdést is; de így ehhez is van egy kis szavunk. Tiszta tudomásunk van ugyanis arról, hogy a felvettők közül egy néhánynak szintén nem volt semmi más képesítő oklevele, mint az, a mivel az illető felekezeti hatósága állomására kinevezte. De ilyen kinevezési okmány imént említett pályatársunk részéről is adatott be, csak hogy ezt ő nem valamely felekezeti hatóságtól nyerte, hanem Kolozsvár városa iskolaszékétől. Attól az iskolaszéktől, a mely a mióta fennáll, mindig törvényes alapon volt szervezve, s a mely minden választást a kir. tanfelügyelő úr, vagy helyettese, törvényes elnöklete alatt ejtette meg. És most kérjük szabad-e az állami számvevőségnek egy ilyen okmányt csekélyebb értékűnek tartania, a felekezeti hatóságok kinevezési okmányainál?

De, mert ez csak per incisum tartozik ide, és mert különben is kényes dolgokba vinne annál a feszegetése, hogy hogyan jár el az állam a képesítő oklevelek számbavétele ügyében — hagyjuk ezt és térjünk más viszszaélésre. Ilyen, hogy már a legnagyobbal is kirukkoljunk:

c) az, hogy kéri, sőt követelik a dít azoktól is, a kiktől már rég be is szedték.

„Lehetetlen!“ — De bizony nem lehetetlen a! Ha példa kell rá: állunk elő egyszerre akár három is, mindjárt innen helyből Kolozsvárról is. Mi — az az Deák József és Propper Ferenc col-

legáim meg én — a mióta csak a városi polgári iskolánál vagyunk; mindig hűségesen fizettük és fizetjük a nyugdíjalapra fizetésünk 2%-át. Az az fizettük és fizetjük úgy, hogy a város minden hó elején levonja a fizetésünkből, s év végével átküldi a tanfelügyelőséghez, az meg felterjeszti a minisztériumhoz. Így történik ez velünk évek óta, sőt nem csak velünk, hanem azokkal a collegáinkkal is, a kiket a számvevőség most még ismerni sem akar, pedig a díjrészeleteiket már szedi, illetőleg kezeli, vagy 4—5 év óta.

Hanem most csak rólunk — a fölvetekről — van a szó; mert — legalább ez úttal még — csakis rajtunk akarták elverni a port. Állott pedig ez a kísérlet abból, hogy a múlt szeptembernek úgy az elején kaptunk a városi adóhivaltól egy intévényt, arra, hogy 3 nap alatt fizessünk be a nyugdíj alapra 20 frtot, különbeni végrehajtás terhe alatt. „Hát ezek az úrak talán komédiázni akarnak velünk? Hiszen fizettünk mi már arra az alapra 100, sőt 120 frtot is eddig!“ — mondtuk csak nem mind a hárman egyszerre, a mint az intévényt megkaptuk. Hanem, hogy nem komédiáztak, erről csakhamar meggyőzték azzal, hogy majdnem a nyakunkra küldték az executiot. Bezeg futkostunk aztán mi is tanfelügyelőséghez, tanácshoz, adóhivatalhoz, a míg végre a tanfelügyelőségnek éppen a tanácsnál megtalált egyik elismervényével igazolhattuk az adóhivatal előtt is, a mit már szóval korábban is bejelentettünk volt, — azt, hogy a mi nyugdíj-tartozásunkat már 1875-re is rég felküldötték. — „Richtig!“ — fogják mondani oda fenn, a mikor a pénz helyett az elismervényt innen majd felküldik; de „ugyan valóst“ nem ezt mondtuk volna mi, ha, a míg ott fenn e richtig-re rájőnek, itt alant rajtunk másodszer is felrántották volna azt, a mit már egyszer jó bőven megvettük.

Hogy hogyan értem ezt a „jó bőven“-t, erről s még egy s más idevágó egyébről, ha szükség lesz rá, legközelebből.

Váradi Károly.

EGYLETI KÖZLEMÉNYEK.

Felhívás és kérelem a magyar néptanítókhoz.

A magyarországi néptanítók II. egyetemes gyűlésének 50-es bizottsága Deák Ferencnek folyó évi január hó 28-án történt elhunyt alkalmából tartott rend-

kivüli gyűlésén elhatározta, miszerint: „felhívja Magyarország összes néptanítóit, miként oda működjenek, hogy ezentúl évenként minden népoktatási intézetben megünnepeltessék Deák Ferencz születésének napja, mely alkalommal a megdicsőült életéből merített s a növendékek felfogásához mért előadásokban állíttassék a serdülő nemzedék elé nemzetünk büszkesége, hogy erényének tisztasága, magasztos példájának hatalma által nevelje nemzetünket, hogy a népiskola zsenge ifjúsága minél előbb megismerkedhessék a legnemesebb hazafi eszményével, melyet ő hagyott nekünk, hogy az egész nemzet — példájának, nyomdokainak követése által — emeljen neki oszlopot, örökké állandót.”

Ugyanez alkalommal a „fővárosi néptanítók egyesületei is a kegyelet szent érzetétől áthatva emelék fel hálójokat a nemzetek sorsát intéző istenhez, ki Deák Ferencet adta népünknek, hogy országunk védő oszlopa, fiainak példátmutató atyja legyen, s elhatározták, miszerint felhívják a főváros összes néptanítóit, hogy megragadva azon, a nevelés körül megbecsülhetetlen hatalmat, melyet a megdicsőült Deák Ferenc élete, példája s a nemzetnek iránta nyilvánuló hálája nyújt, a serdülő nemzedék fogékony lelkébe oltás be Deák Ferenc szent emlékezetét; felszólíták s megbízták elnökeiket, hogy Deák Ferenc rövid s a gyermekek által is felfogható alakba öntendő életrajzának szerkesztéséről s kiosztásáról is gondoskodjanak.”

Egyszersmind elfogadták a fővárosi néptanítók egyesületei az egyetemes gyűlés 50-es bizottságának indítványát s kimondták, miként „ezentúl a főváros minden egyes népiskolájában évenként megünnepeltessék Deák Ferenc emléke október 17-én.” S hogy az ünnepélyek tartásához anyagot szolgáltatassanak, „felszólíták az egyetemes gyűlés 50-es bizottságát, mikint Deák F. életrajzának bővebb ismertetése céljából szerkeszsen egy könyvet, mely a népiskolai növendékek, s egyet, mely a népnek felfogásához mért legyen. E könyvek kiadásának gondjait a főváros néptanítói vállalják magukra az országban létező összes tanító-egyletek bizalmára támaszkodván, anynyival is inkább, mivel a befolyó jövedelem oly alapítványok létrehozására fordítandó, melyeket a népiskola növendékeinek gyűjtéséből azon iskolák mellé állíthat a III. egyetemes tanítógyűlés, melyekben Deák Ferenc tanult.”

E határozatok végrehajtása céljából az egyetemes tanítógyűlés 50-es bizottságának központi 15-ös albizottsága a népiskolák növendékeinek felfogásához mért olvasmányokat készített, melyek Deák Ferenc arcképével 32 lapra terjedő füzetben fognak megjelenni.

Bizalommal fordulunk azért hazánk néptanítóihoz: eszközöljék azt, hogy október 17-ike Deák Ferenc nagy nevéhez s halhatatlan érdemeihez méltólag ünnepeltessék meg népiskoláinkban; használják fel ez alkalommal a jelzett füzetben foglalt olvasmányokat s ennek minél nagyobb mennyiségben leendő elárúsításával tegyék lehetővé

azt, hogy Deák Ferenc nevére, a néptanítók által, a népiskolai növendékek filléreiből is, alapítvány tétethessék.

A füzet két ívnyi terjedelemben, 16-odrárt nagyságban, borítékba füzve folyó hó 10-én fog megjelenni, hogy azok október 15-éig az ország legtávolabb eső vidékeire is eszállíttathassanak a végből, hogy tanító-társaink az e hó 17-én tartandó Deák-ünnepélyre elkészülhessenek s a füzetek megvétele iránt növendékeiket előre értesíthessék. Ára egy-egy füzetnek 10 kr. leend.

Az előfizetési pénzek postai útványnyal Vodianer F. könyvkiadóhoz (belváros, megyeháztér 9. sz.) küldendők. Megrendelések utánvét mellett is történhetnek. Az eladott példányok után a megrendelőknek 20 % adatik. A nyomtatási költségek után begyüendő tiszta jövedelem — a fenntebb idézett határozatok értelmében — azon iskolák mellett fog Deák Ferenc nevére alapítványképp letétetni, melyekben Deák Ferenc tanult. Ez első alapítvány a keszthelyi gymnázium mellett fog felállíttatni, mely alapítvány évi kamataiban — az ezen intézetet látogató néptanítók gyermekei közül — a legjobb viseletű s legjelesb tanuló fog — nemzetiség- és vallásfelekezetre való tekintet nélkül — részesülni.

Magyarország összes néptanítóinak legbuzgóbb pártolását kérve s remélve vagyunk

Budapesten, októb. 4-én, 1876.,

a II. egyetemes tanítógyűlés nevében üggyát szeretettel:

Péterfi Sándor,

az 50 es bizotts. közp. albizottságának elnöke

Lakits Vendel,

a közp albizottság jegyző

Meghívás. A kolozs-dobokamegyei tankeleti tanító-testület ez évi rendes közgyűlését november hó 2. 3. és 4-ik napjain tartja meg; s pedig 2-án d. u. 5 órakor lesz az előértekezlet a I. gáriiskola helyiségében; 3-án és 4-én pedig közgyűlés a városi tanácsteremben, melyre a tagok és ügybarátok minél nagyobb számmal megjelenni kéretnek. Azon vidéki tagtársak, a kik a közgyűlés napjaira szállást óhajtanának nyerni, szíveskedjenek eziránti jelentésüket folyó október hó 25-ig Dézsi László tanító úrhoz (Lakása hideg, új-útea) anynyival is inkább beküldeni, mivel a határidőn túl jelentkezők igényeinek eleget tenni nem leszünk képesek.

Kelt a választmányok, 1876 évi október hó 7-én tartott rendes üléséből.

Paal Ferenc,

tantestületi elnök.

Rieger Imre,

tantestületi h. titkár

A kolozs-dobokamegyei tanító-testület 1876 évi november hó 2. 3. és 4-ik napjain tartandó közgyűlésének sorrendje:

November 2-án d. u. 5 órakor előértekezlet a I. gári-iskola helyiségében; tárgya: a közgyűlés sorrendje.

nek végleges megállapítása és a nevezetesebb ügyek előzetes megbeszélése.

November 3-án d. e. 8 órakor nyilvános tanítás tornaszatból, kezdő népiskolai növendékekkel. Tartja az állami tanító-képezde gyakorló iskolájában Rieger Imre, tanító.

November 3-án 1/2 9-től 9 utánig. Egy tanítóval bíró hat osztályú népiskolát foglalkoztat Benedek Sámuel, képezdei gyakorló tanár, ugyancsak a gyakorló iskolában. Ez idő alatt megtekinthető a tantestületnek ugyanezen helyiségében elhelyezett állandó tanszertárlata.

November 3-án d. e. 9 után. Közgyűlés a városi tanácssteremben, a melynek sorrende a következő:

1. Hymnus, éneklő képezdei dalkör.
2. Elnöki megnyitó beszéd.
3. A választmány évi jelentése, a titkár által.
4. Az évi jelentésből kifolyólag tárgyalatik: a) A tantestület címének megváltoztatása. b) Az egylet lapjának ügye. c) A pénztár-számadások felülvizsgálására bizottság kiküldése. d) Könyv- és irattár megvizsgálására bizottság kiküldése. e) A tanszertár számbavételére bizottság kiküldése.

5. Tiszviselők és központi választmányi tagok választására szavazatszedő bizottság kiküldése.

6) Elnökök választása a nov. 4-én tartandó nyilvános tanítások megismerésére kiszálló küldöttségekhez.

7) Kiss Sándor tanár a pécsi tanító-egylet ily című reform-tervezetét előterjesztve ismerteti: „Milyen legyen a tanító-egyletek működése, hogy azok nemcsak a tanítókra, hanem az általános népnevelésre is nélkülözhetetlen intézményt képezzenek?” Az előterjesztés után ugyanezen jétel megvitatása.

November 3-án d. u. 4 órakor: a közönséges törtékről előadást tart, a polgári iskolá helyiségében, tanító képezdei tanár Benedek Aron úr.

November 4-én d. e. 8 órakor. Nyilvános tanítást tart a bel-farkasutczai ev. ref. leány-iskolában Vadas Zsuzsanna k. a.

November 4-én d. e. 9 órakor ugyan ily tanítást tart a Fröbel intézet elemi iskolájában Pataki Ferencz tanító.

November 4-én d. e. 10 órakor. A közgyűlés folytatása a tanácssteremben, ily rendben:

1. A november 3-ki gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése.
- 2) A szavazatszedő bizottság jelentése.
- 3) Számadás vizsgáló bizottság jelentése.
- 4) Könyv- és irattár vizsgáló bizottság jelentése.
- 5) A tanszertárt megvizsgált bizottság jelentése.
- 6) A nyilvános tanításokat megismerlélt küldöttségek elnökeinek jelentései.
7. Indítványok tárgyalása.

Ismerkedjünk!

Magyar nyelvtan(,) olvasmányokkal, irály- és nyelvtani gyakorlatok-(kal), feladványokkal, ismétlő (azaz: ismételtető) kérdésekkel. Felső nép- és polgári iskolák számára. Szerkesztette: Gyulay Béla. Budapest, kiadja (azaz: árulja) Pfeifer Nándor. 1876.

Ugyanaz. Javított és bővített második kiadás. 1877. (Igazabban 1876.)

II.

Menynyire nincs tisztába szerző a módszerével, mutatja az a körülmény is, hogy a mondat szerkezete a második kiadásban másképp van előadva, mint az elsőben. No hiszen e magában nem volna baj, „sapientis est mutare consilium,” de — in melius! Itt pedig a változtatás nem javítás.

Az 1. kiadásban t. i. így olvassuk:

„Minden mondatnak két főrésze van u. m. az alany és állítmány. Az alany a mondatnak azon része, a melyikről valamit gondolunk; az állítmány meg, a mi azt jelenti, a mit az alanyról gondolunk.

— 1. A mondat alanya rendszeren főnév vagy névmás.... Vele ezen kérdésekre felelünk: ki? mi? 2. Az állítmány.... kétféle: ige vagy név.... Az igével e kérdésre felelünk: mit tesz az alany? — a névvel pedig ezekre: mi az alany? milyen, kié és hányadik az alany?.... A mely mondatban e két főrészen kívül nincs más szó, azt egyszerű puszta mondatnak nevezzük.....

— „A mely mondatban az alany és állítmány, vagy legalább az egyik még más szóval is meg van határozva, az bővített mondat. A bővítő szavak a mondatnak mellékrészei, és ilyen van három, u. m. jelző, határozó és kiegészítő.”

Az előadásán ugyan erősen sokat kellene igazítani, hogy jó legyen; de az előadott dolog maga helyes anynyiban, hogy a „mellékrészek” nem állanak csak amúgy semmiből elé. Énnél fogva a magyar mondatot is (a magyarság. sajtóságaitól eltekintve) lehet az adott értelmezéseknél fogva elemezni észszerűen. Az új kiadás confusum chaosából ellenben értelmes elemzés nem születhetik.

Amabból is perszö csak annyit lehet megtanulni a magyar nyelv szerkezetéről, a mennyi a nyugat európai új nyelvekkel közös. Mert az imént röviden előadott eleméletet minden újabb német, francia és angol nyelvtanokban szóról szóra fellelhetni. De a miénknek is tan vannak a mondat szerkesztésben sajtóságai s ezeknek is érintve kellene lenni egy magát „magyar nyelvtannak” nevező könyvben!

Akárhogy legyen, lássuk miképp tárgyalja sz. a „mondat mellékrészeit.”

Első neki a „tárgy,” melyről azt írja, hogy: „Ha a mondat értelmének teljesebbé tételére azon [az a] „tárgy is ki van fejezve, melyre a működés vonatkozik, az ily mondat a tárgy kifejezésével bővült.” Nesze semmi, fogd meg jól! Ha ez értelmezése a tárgynak, a következő is az a franknak: „Ha valaki pénze után kamatban 100 frankot kap, annak a valakinek a pénze 100 frankkal szaporodik.” Tudják már mi a frank, úgy-é? Ha nem, biz' a Gy. tanítványa sem, hogy mi a tárgy, melynek a szép bevezetés után legott felosztásához fog sz. — „A mondat tárgya kétféle: „az egyik ki? mit? — a másik kinek? minek? kérdésre felel.” Ebből csakugyan kitanuljuk (t. i. mi, de nem a tanuló), hogy szerző az accusativust és dativnst nevezi, kirekesztőleg, tárgynak. Mi joggal vagy mi okon? arról hallgat az írás. Tény az, hogy eddigelé nyelvtanaink csak az accusativust nevezték annak, s e megállapított szokástól eltérni, ha csak a keletkezhető zavar tekintetéből is ártalmas. Aztán ha a dativust is felvesszük a tárgy fogalma alá, nem tudom mi joggal rekesztenénk ki még sok más ragozványt.

E mondatban: „a hirlapok a háborúról beszélnek”; — „a gyermek laptával játszik”; — az erdőben vadásznak”; — „a fiú az apjára ütött”; — e forrásból sok rossz ered”; stb. nem vonatkoznak-é a működések az illető tárgyakra: háború, lapta, erdő, apa, forrás? Legalább is igen úgy, mint ebben: „a falnak ment”, a „menés működése” a „falra”!

Az a „tárgy” rovat hát egy irgalmas kiáltást sem ér, pedig elég szerencsétlen már magában is. De szerencsétlen még a tanulóhoz való viszonyában; mert bizony

nem szolgál ennek észfejtésére, midőn egyik nyelvtanban (tegyük a németben) azt tanítják neki, hogy magyarban „a tárgyeset ragja a *t*; ebben itt pedig azt, hogy *t* és *nak*. Nem biz'a, valamint nem szoktatja szabatos kifejezésre az ily újítás, mint: „Előbb kérdezzük szóval, azután egyenként írják le stb.“ Mert nem tudhatni, úgy érte-e, hogy: szókérdésre írásban feleljenek; vagy úgy hogy: előbb élő szóval kell feleltetni, s azután le is írni a feleletet? — Nem is oktatja helyes elemzésre az ilyes kérdés, mint: „A bővítő rész nélkül ebben a mondatban: „szemeket megelőző futása“, nem vonatkozhatnék-e az állítmány más tárgyra, pl. a madárra? Minden tekintetben sületlen kérdés, már csak azért is, hogy azt minden szóról kérdezhessünk, hogy „ha nem volna a mondatban, nem lehetne-e más?“. Itt pedig éppen a nem lehetne, a mivel sz. példázól, mert „madarakkal“ soha senki sem versenyzett a futásban“

Második mellékrész a *jelző*. Az első példamondat ez: „kis boszú nagyra viszi az embert,“ és a gyakorlatbeli első kérdés: „Melyik szóval bővült az első mondat?“

No már, k. olvasó, mi ketten t. i. én és nátsád meg tudnánk felelni erre a kérdésre; mert 1) oda van írva a példák eleibe: „a *jelző*“; 2) az illető *jelző*, a kis dült betűkkel van nyomtatva. De hát a tanuló meg tud-e? vagy a mi még fontosabb, azoknak a jeleknek kell-e őt a feleletre vezérelni? Ámde már magába is boldogtalanul szerkesztett kérdés. Éppen mintha azt kérdeznék: „Van 1000 forintom, mennyivel gazdagodtam az idén?“ E t. i. olyan kivonási kérdés, melyben csak a minuendus van adva substrahendus nélkül. A gáncsolt kérdésben a puszta mondat a hiányzó substrahendus. „Hisz én azt már előbb (3. lap. legfelül) megírtam,“ felel sz. „és öszszehasonlíttattam a puszta mondatot a bővítettel.“ Helyesen, valamint helyes az is, hogy a „tárgy“ rovatban így van szerkesztve a kérdés: „Van-e (az 1. 2. 3. mondatban) az alanyon és állítmányon kívül más rész?“, (Mihez ennek is hozzá kell vala járulni: „Melyik az?“). De az nem teszi jobba a megrótt kérdés szerkezetét, és ezt is úgy kellett volna formulázni: „Micsoda rész van az 1. mondatban az alanyon és állítmányon kívül?“. Csakhogy itt ismét más baj üti ki magát. A példamondatban ugyanis a puszta mondaton és a tárgyon kívül nem csak egy, hanem két, úgy szólva, idegen rész („kis“ és „nagyra“) van, s ez a körülmény zavarba hozza a felelőt, még pedig éppen azt, a milyennek óhajtjuk lenni a tanulót, t. i. a figyelmezt. Józan módszerben a példáknek a későbbre tanulandókból nem szabad semmit magukba foglalni.

Lássuk már az elméletet. — „A mely mondatban az alany vagy bármelyik tárgyat jelentő mondatrész külön szóval is van jelölve, az *jelzővel* bővült.“

Itt igazán betelik a „brevis esse laboro, obscurus fio.“ A homály az értetlenségig megy. Mit tesz ugyanis a „külön szóval van megjelölve?“ Mitől „külön?“ Mert hiszen csak általán véve minden szó „külön“ szó. Ennél fogva e mondatban: „gyermek lepkét kerget“, az alanyat jelentő mondatrész külön szóval (gyermek) van megjelöl-

*) Még így sincs elég téve a módszernek. A jó katechetika csak kalauz és nem járóka. Tanító ne önkényes kérdéssel sugalljon feleletet, hanem csak útbaigazítva a tanulóval magával találta ki. Meg kell vala értetni vele mindjárt az alany és állítmány kikerestése után, hogy mikor ő azokat kikerest akkor elemez. A következőben aztán ez a parancs „elemezz“ sok szószaporítást megkímél s egyszersmind sikeresen foglalkodtatja a tanuló esztét. Mikor ő a könyvbéli példamondatot: „a jó tanuló mindig igen szorgalmas“ elemezni próbálja, reá jön, hogy csak e kettőt: „tanuló“ és „szorgalmas“ bírja alanynak és állítmánynak megnevezni s ennek folytán arra is, hogy egy mondatnak azon a kettőn kívül több része is van. stb.

ve, — és még sem jelző! Ugy van a tárggyal is (lepkét). Ezzel az értelmezéssel hát soha se jutunk a *jelző*hez. Hogy is jutnánk, midőn szerzőt magát sem vezette oda. Ugyanis példái közt ez látjuk: „Száz szónak is egy a vége.“ Az „egy“ alá van húzva, tehát *jelzőnek* akarja tartani sz. De biz'a nem az, hanem állítmány! Ordo est: „Száz szónak a vége egy.“ Ha jobban meggondolja a dolgot sz. s nem kiméli a szót, azt mondja, hogy ha „a puszta alany név“ (puszta mondat az, a melynek puszta alanya s puszta állítmánya van) „vagy puszta tárgynév mellé még egy más szó járul, mely azt minősíti, úgy hogy a kettő együtt egy eszmét jelentsen, azt a más szót *jelzőnek* nevezik.“ Elég az értelmezésről ennyi, csupán csak irány tekintetéből figyeltetem szerzőt arra, a mit Volf Gy. írt a bírálatban, hogy t. i. ama németes az, azt, azok, „nem csak szükségtelenek, hanem értelemzavarók is.“ E szerint az idézett értelmezés vége: „az *jelzővel* bővült,“ biba.

Folytatja: „A *jelző* ezekre a kérdésekre felel: milyen? vagy melyik? hány és hány féle?“ — Jaj, uram, sok kéne még ide, míg kimerítnők a listát! Hamarjában megemlítem ezeket: mennyi? hányadik? mekkora? hová való? honnan való? stb. stb. Mindenek felett megbocsáthatatlanul kimaradt az a kérdés, a melyre birtokos *jelzővel* felelhetnénk. Pedig sz. maga is emlegeti az ilyféle *jelzőt* egy pár sorral odább.

Megjegyzem még itt, a mit már feljebb a többi kérdés alkalmával kellett volna megírnom, hogy magukra és kopaszon nem használhatni a mondatrészek felfedezésére és megállapítására, hanem mindig meghatározva az illető szóval. Pl. „a gyermek játszik;“ itt az alanyra vezető kérdés: „ki játszik?“ — „A testvérem beteg.“ Alany kérdése: „ki beteg.“ Az állítmányé az elsőbbségben: „mit csinál a gyermek?“ a 2-ikban: „milyen a testvérem?“ — „Szükség törvényt ront.“ A tárgy kérdése: mit ront? Ha már az alany meg volt mondva, most elmaradhat, ha nem volt, így kell: „Mit ront a szükség?“ — „Kis boszú nagyra viszi az embert.“ *Jelző* kérdése: „minő boszú?“

Hogy sz. az „appositio“-t értelmezőnek nevezi, nem tulajdonítom hibául neki, minthogy mások teszik s valami fontos gáncsom nincs is ellene. De merem állítani, hogy a dolog maga a nép vagy nemzet nyelvében nincs meg. A példák is, melyeket sz. felkarol, germanizáló irodalmi nyelvből vétettek.

Figyelmet kérek a *jelzők* rovatát koronázó feladványra, mely így hangzik: „(A következő leírás puszta mondatait bővítsek ki alkalmas tárgyakkal és *jelzőkkel*, vagy cseréljék fel egészen más de rokontartalmú kifejezésekkel) A fecske kicsiny. Teste nyúlánk. Csőre hegyes. Lábai vékonyak. Háta acélkék. (Alsó) része fehér. Hangja gyenge. Csicsergése kedves. Fészke mesterséges. A fecske bizalmas. Költözködő madár.“ No már én szeretném látni, szerzőn kezdve, azt a halandót, a ki e feladvány mondatait üres szószaporítás nélkül el bírná *jelzőkkel* látni. Úgyde hát azért tanítjuk a magyar nyelvet az iskolában, hogy üres szószaporításra szoktassuk gyermekeket? Hiszen az otiosum epithetumokat még a költőkben is hibáztatja az aesthetika. „Tárgyakat“ pedig, hogy miképp lehessen beszuszakolni oly mondatokba, melyekben egyikben sincs ige, azt sz. talán jobban fogja tudni, mint én. A feladvány eszméje különben igen jó, csakhogy ügyetlenül van végrehajtva. Oly mondatokat kell feladni, melyekben szembevetendő legyen a kiegészítés szükséges volta. Mehetünk a 3. mellékrészre, a „határozó“-ra. A rovatok rendezését hibítnunk kell. A közelebbi rokonoikat egymástól elválasztani s a távolabbat közikebe ékelni,

módszer-ellenes eljárás. A tárgy és a határozó pedig a lehető legrokonosabb fogalmak, t. i. azon egy felsőbb fogalom körébeli koordinált legközelebbi alsó fogalmak; holott a jelző nem tartozik azon genus alá. Az új nyelvek grammaticusai nem is különböztetik meg sz. „tárgy“-át és „határozó“-ját, hanem mind a kettőt egyaránt régimennek (Complement, Bekleidung) nevezik. Sz. saját értelmezései is, bármint igyekezett is szavait változtatni, a közönséges nézetet erősítik. A „tárgy“-ét idéztem már feljebb, a „határozó“-é pedig ez: „Az állítmány körülményeinek közelebbi“ (mit tesz?) „meghatározására a határozókat használjuk.“ A látszó különbség legott elenyészik, meggondolva, hogy 1) mind a kettő (tárgy és határozó) az ige állítmány szolgálatában vannak, csak hogy a „tárgy“-értelmezésében „működés“-nek nevezi sz. az állítmányt; 2) ez az állítmány, akár működés éppen úgy vonatkozik a határozóval mint a tárgygyal jelentett dologra vagy személyre, csak hogy azt az első esetben „körülmeny“ név aláburkolja sz. „Jól ül a lovat“ és jól ül a lovon; — „siketnek nem beszélék“ és „sikettel nem beszélék,“ illetőleg azon egy jelentésűek, sz. szerint pedig „lovat“ és „siketnek“ tárgyak, lovon és sikettel pedig határozók (s ennél fogva „körülmenyek“!). 3. Az, hogy az egyik értelmezésben „vonatkozást“, a másikban „határozást“ használna sz., csak szó- és nem ténykülönbség. Azonosokat megkülönböztetni szintűgy fogalomzavar, mint különbözöket egy kalap alá vonni. S ismét kérdem: az é a célja tanításunknak? Vagy inkább vétkek, a melyet eléggé nem kerülhetünk.

Sz. pedig az utóbbi formában is vétkes, midőn a jelző rovatot ama kettő közzé beékeli és így coordinálja velök, holott nagy és voltaképpeni különbség köztük. A jelző mindig nevet és soha sem igét határoz meg; a tárgy és a határozó mindig igét és soha sem nevet. A tárgy és határozó mindig mellék-részei a mondatnak; a jelző csak akkor, a mikor az alanyhoz vagy a név állítmányhoz járúl; midőn pedig tárgyhoz vagy határozóhoz, akkor csak a mellék-rész része, a miért is a német nyelv tanár „másod bővítésnek“ (Bekleidung 2-ter Stufe) nevezi.

Ismételnem kell tehát, és a közelebbi vitatások bizonyítják, hogy szerzőnknek biztos, következetes rendszere a könyvében nem mutatkozik és így sem tanítónak, sem tanulóknak kalauzál nem ajánlhatni.

A baj oka a lehet, hogy sz. különféle könyvekből kaparta össze nyelvtanát. Forrásai természetesen sok pontban különböztek egymástól, sőt ellenkeztek is egymással. Ezeket a különbségeket kiegyenlíteni vagy az eltérő nézetek közzül a helyest megválasztani sz. nem birta, vagy létüket tán nem is sejtette.

Csakis ebből magyarázhatni ki azt a handabandát, melyet sz. az „összszevont mondatok“ (ő nevezi így, nem én) tárgyában követ el. Tárgyaljuk történelmi modorban az ügyet.

Egy gazda azt mondja a béresének: „hozd ide a villát s a gereblyét.“ Ezt a mondatot, illetőleg parancsot én is más is igen természetesnek találjuk s legfeljebb azt következtetjük belőle, hogy a gazdának nem csak a „villa“, hanem a „gereblye“ is kell egyszerre. Ámde egy rendszereskedő német Grübler felakadt rajta, s abból az elvből indulva ki, hogy: elég egy sűtetben egy lepény, különönsnek találja, hogy két tárgy van jelölve abban a mondatban. „Ennek a szokatlan jelenségnek valami különös, mélységes okának kell lenni,“ gondolja s addig tanakodik, míg fel is fedezi a vélt okot. „A gazda“, így okoskodik a mi nyelvtanárunk, „előbb bizonyosan csak azt akarta parancsolni, hogy a villát hozza el a béres. De azon köz-

ben eszébe jut, hogy bizony neki a gereblye is kell s hogy ne kelljen a „hozd-el“ szót ismételni, csak az utóbb gondolt tárgy nevét veszi fel s a már megmondott „hozd-el“-t bővíti vele. Tehát a (kezdetben idézett) „mondat ebből a két mondatból alakult: hozd el a villát; — hozd el a gereblyét.“

Még egynehány hasonló speciális esetet kelle így kimagyarázni s kész volt az inductio: „Minden mondat, a melynek valamely fő- vagy mellék-része kettejével, hármával stb. van, anynyi külön mondatból van összszevonva, a hányszoros az a rész.“

Szépnek és könnyű elemzésre vezetőnek kellett hogy tartásuk azt az elméletet a német nyelvészek, mert mohón felkapták s tőlök a magyar mondattanokba is — nem csak az előttünk fekvőbe — átszivárgott. De biz'a nem oly könnyű, mint látszik. A nyelvészeknek azok a mondatok forogtak a szemök előtt, a melyekben csak egy rész van kettőztetve stb. Ilyenek szerző példái mind, és ezekben persze könnyű az alkalmazás. De hátha többféle része van imigy megsokasítva? Vegyük pl. ezt a mondatot: „A pap és tanító a fiú- és leány gyermekeknek könyveket és képeket osztogattak.“ Ime a kettős alanyról fogva már két mondatunk van. Mind a kettő a két jelző miatt ismét kettőre bomlik. E négy, melynek mindenikét a két-két tárgy megint kettőre hasítottja; tehát kapunk összszesen 8 mondatot s ebből volna mesterséggel összszevonva amaz eredeti egységében értelmes és könnyen felfogható mondat! Ha négy rész volna kettőztetve, 16-ból, ha 5 rész, 32-ből kellene az elmélet szerint összszevonni a feladott mondatot. Még e nem elég. Lássunk egy más példát: „A kalapomat három forintot vettem.“ Nő már bizonyos, hogy a jelző, a „három“, fogalmára csak így juthatni, hogy „egy, meg egy, meg egy“; ezzel helyettesítve tehát a például vett mondat 3 jelzős lenne, tehát három egyszerűből volna összszehúzva; e pedig, hogy „az emberek halandók“, végtelen sokból, mert az ember-alanyok száma határozatlan sokaságú. Tegyük hozzá, hogy vannak esetek, melyekben amaz elv szerinti elemzést értelmesen és ellenmondás nélkül nem hajthatni végre. „Tegnap egyszerre láttam az egen a napot, a holdat és Vénust.“ A külön mondatokban meg kellene lenni annak is: „egyszerre“, holott semmi értelme nem lenne bennök.

De ha szinte mind azok a nehézségek nem is volna, távolabbi okot és bonyolódottabb magyarázatot keresni ott, a hol közelebbiek és egyszerűebbek kínálkoznak, balgaság. Olyan volna az, mintha a Rio Janeirói hajós az északi sarki tengeren át keresné az utat a déli Oceánba, a hová a Jóremény foka felé egyenesen és járt úton hajozhatik.

Hátha még nem is létezik az a szerencsétlen út? Nem biz'a. Mert né, mikor a kimikus azt mondja, hogy a víz élenyből és könenyből van összszetése, azzal bizonyítja, hogy adott víztömeget elemeire szemünk előtt elválasztva ezeket külön-külön megmutatja, valamint azt is, hogy súlyuk összege egyenlő az elemzett tömeg súlyával. Így tesz a nyelvtanár is, midőn azt állítja, hogy a mondat alanyból, tárgyakból, jelzőkből stb. áll, és az ő dolga még könnyebb mint a kimikusé, minthogy a mondat elemei láthatólag vagy hallhatólag ott vannak a mondatban. De mikor „összszetett“ v. „összszevont“ mondatról beszél, ennek követelt részei, a mondat elemei, sem az illető mondatban, sem rajta kívül nincsenek, hanem neki kell csinálnia elébb, hogy kimutathassa. Addig pedig csak olyan az állítása, mintha azt mondaná, hogy a „kétfülü számár két egy egy fülü számárból van összszetése“ vagy „vonva“ vagy sz. szerint plane „megrövidítve.“

Tehát mikor „elemezteti“ a tanulóval az „összszetett“ mondatot, a nem „elemzés“, hanem a feladott mondat bizonyos részeiből készített új mondat.

Ennyi ferdeség mentségére, ha azt mondja sz., hogy ő a mit irt „tekintélyek“ után írta, azt felelem reá, hogy nagyon ocska és korhadt oszlopokhoz támaszkodott és az újabb nyelvtanárak nem úgy értelmezik az „összszetett“ mondatot mint ő, hanem pl. így: „Minden mondat vagy 1) egyszerű, mely csak egy igeállítmányt (verbum finitum) tartalmaz . . . vagy 2) összszetett mondat, melyben két vagy több egyszerű mondat van egy beszédegészszé összszefoglalva, és ennél fogva több igeállítmány van benne.“ Példáját nem fordítom le, mert tanulságosabb lesz eredetiben: „Wenn ein Kind gesund ist und sorgfältig gepflegt wird, so schläft es gewöhnlich ruhig.“ (Leitfaden zum gründlicher Unterricht in der deutschen Sprache von Dr. I. C. A. Heyse.)

Látni való, hogy ezt nem hibítja kritikám, mert itt három mondat van szembeötlőleg összszefoglalva és csak a másodiknak hiányzik ismétlés elkerüléséért az alanya, és csakis az alanya. Ezt azért jegyzém meg, hogy az átmenetek törvényénél fogva vannak oly mondatok, melyekben csupán ige-állítmány van több és mindnyájukhoz nem csak közös alany, hanem közös határozók és kiegészítők is járulnak. Ilyen lenne pl. a jó kertész szorgalmasan tisztogatja, nyesegeti, locsolja, gondolzza a kertjében az ő szeretett ültetményeit.“ Világos, hogy ezt a négy ige nyomán négy mondatra hasogatni szint oly hiba volna, mint a melyek ellen a feljebbiekben vittam, mert ebben bizony nem látszik szembeötlőleg a négy egyszerű mondat. Az ilyeket tehát az idézett értelmezéseket tekintve sem az „egyszerű“, sem az összszetett mondatok közé nem számíthatni; De ily esetek minden tapasztalati fogalomra nézve, az életben és tudományban igen-igen gyakran fordulnak elő, és mind itt, mind amott hiba volna a kétséges dolgokat valamelyikébe erőszakolni a rovatoknak, hanem ki kell mondani, hogy mind egyikbe, mind másikba tartóznak és kimutatni minő tekintetknél fogva.

Hosszas valék e tárgyban az igaz, de a dolog fontossága kívánta. Mert hiszen az észtehetségeket fejteni, erősíteni, nem bénítani czélunk az oktatóssal; már pedig egy rossz értelmezést állítani, s aztán, mint másképp nem lehet, ferdén, hamisan alkalmaztatni: nem iskolázás, hanem észfizcaimitás.

Hanem most már az egészre visszatérve kimondom, hogy ha szinte a megrótt hibákat nem követte volna is el sz., nyelvtana a haszonvehetetlenséggel határon hiányos volna. A nyelv szerkezete t. i. úgy és csak úgy van ismertetve benne, hogy értelmezései, elvei, szabályai s általában egész módszere minden nyelvre vagy egyenesen illenek, vagy csekély módosítással alkalmazhatók.

De annak, a mi a magyar nyelvet a többiektől lényegesen megkülönbözteti, csak ott kapjuk valami neszét, a hol sz. ha mind akarja vala, még sem kerülhette volna ki. Nem elegendhetem itt a megvitatásába annak a kérdésnek, hogy miért tanítjuk általában iskoláinkban, s különösen népiskoláinkban az anyanyelvet. Hanem kettőt meg kell jegyezmem. Elsőben ezt, hogy ha ilyeszerű könyvet, németet, francziát, angolt veszek a kezembe, legott érzik rajta az illető nyelv tulajdon szaga, irányában, előadásában, rendszerében; holott a mi iskolai tankönyveink semmi oly bényomást nem esinálnak. Másodszor, hogy az ily mindenféle igazat tevő nyelvtanok jók és czélszerűek lehetnek arra, hogy a nyelvnek, mint nyelvnek szerkesztével s a nyelvtanbeli fogalmakkal és műszókkal a tanulót előlegesen megismerkedtessék és idegen nyelvek tanulása-

ra készítsék, de azoknak, a kik nem fognak a magyar nyelvi tanfolyam után idegen nyelvet tanulni, édes kicsi hasznot hajtának. Brassai.

KISDEDNEVELÉSI ROVAT.

Hogyan járjunk el a gyermekertben a nagyobb számú új növendékekkel?

A nem rég beállott őszi időszak mintegy előhírnöke a nyugodni készülő természet nagy álmának. A ligetek virányai, melyek kedves séta- és játszóhelyet nyújtottak zöld gyepbáronnyukkal s tarka virágaikkal, mindinkább elnémúlnak, s a bennök eddig zajlott vidám életkedvet csendes egyhangúság váltja fel.

Hogy is ne?! Hisz nem csak vidám lakói, a dalos madárcák, hagyták el immár, de nem kevésbé élénk, fecségő vendégei, a gyermekek is, búcsút vettek a kedves tanyától!

Viszszavonultak a családi lak szűk falai közzé, hogy egy hosszú időt ismét azok közzé szorítva töltsenek el. Borzasztó helyzet! Nem csak a csapongó, játszó-kedélyű szegény kisdedekre nézve, de borzasztó a szülőkre nézve is, a kik nem tudnak vagy nem képesek kisdedeik életkedvének eleget tenni, számtalan testi és lelki követelményeiknek tápot nyújtani, s azokat kielégíteni. Nem esoda tehát, hogy a ligetek és kertek örömeitől mind a szülőknél, mind a gyermekeknél oly nehezen esik megválniok!

De én ismerek egy kertet, a melyet elkerül a tél hideg fagyával, mely mindenkor batátságosan, melegen fogadja kebelére piciny vendégeit s új nemes örömeiben részesíti őket, kellemesen szórakoztatva kedélyüket s művelve lelkeiket. Ez a „gyermekkert.“

S valóban, ide sereglik a kisdedek raja, különösen az ős havaiban, a hol szives fogadtatásra találnak, a hová a szülők bizalommal vezetik őket, mert gyermekeik mindazon igényeinek, melyeknek sem ők, sem a család nem képes megfelelni, eleget teend a gyermekertészön.

Igen, tehát ez időben meggyűlik a kisdednevelők baja; mert egyébkint is sokkal terhesebb az ő feladatuk mint az elemi iskolák tanítóié, kiknek egyenlő korosztályú gyermekekkel lévén dolgnak, egy bizonyos irányban hatni képesek mindannyiokra. Nem így a kisdednevelők! Eltekintve az egyedi különbségektől, — mely az elemi iskolában is tekintetbe veendő — már csak korra nézve is mennyire eltérő a gondjaira bízott gyermekcsereg.*) Azután az elemi iskolába csak minden tanév elején lépnek új növendékek, egyszerre mindannyian. De a gyermekertészönnek nemcsak az új, hanem a régiebb növendékekkel is egyidőben kell foglalkoznia, mit súlyosbít az a körülmény, hogy épen a fejlődöttebbek hagyják el ilyenkor a kisdednevelőt, az elemi iskolába lépven át. Így tehát meg van fősztva még azok segítségétől is, a kik ügyességök és jó példaadás által támogathatnák a gyengébbek szoktatásában és fejlesztésében.

Legnehezebb időszaka tehát ez a kisdednevelők működésének. De talán az elősorolt okok teszik azt oly terhessé, hogy csak a legnagyobb fáradtsággal és hosszú idő múltán tudnak eligazodni? Az én meggyőződésém szerint nem. Éppen a valódi okokat akarom elmondani.

E hó (szept.) elejétől fogva megtekintettem a főváros kisdednevelőinek legnagyobb részét, figyelemmel ki-

Bizony az osztatlan népiskola tanítójának is elég sok különböző korú gyermekkel van baja! A szerk.

sérve, hogy mily eljárást követnek az intézetek vezetői ez időszakban, különösen az új növendékeket illetőleg: s azt tapasztaltam, hogy ezeket rendszeren a már megszokottabbak közé ültetik, eljárásukat azzal indokolván, hogy az előre haladottabbak példája buzdítólag, művelőleg hat rájuk. S ez valóban helyes is; mert a kedves, de egyszersmind értelmes beszédességet, nemkülönben a szükséges figyelmet csak is az ilyenek társaságában sajátítják el az egészen kezdők is. De még itt nem kell megállapodnunk! Gondoljuk csak meg, mennyi időre van szükségük az ily szokatlan gyermekeknek, a míg a kisednevelde beléletével megismerkednek, megbarátkoznak, s általában a míg társaik fejlettsége színvonalára felemelkedhetnek. De a nevelő, ha figyelembe is veszi e körülményt — mert folyton előtte lebeg — a legtöbb esetben mégis eltéveszti szemei elől a valódi helyes utat, a melyen haladva csakhamar véget vehetne a bajnak.

Általában ismeretes a kisednevelők előtt e módszertani szabály: „az új növendéket szoktatni kell;“ de valójában a szoktatás helyes módszerét nem ismerik. Legfőlegb egyes gyermekre terjed ki részükről a szoktatás, de mihelyt az új növendékek nagyobb számmal lépnek be, a szoktatást már nem ők végzik, hanem, mint fentebb említettem, a többi kisedekre bizzák! Már pedig, hogy az az eljárás, a melyszerint a nagyobb számú ujonczokat egyszerűen a már fenálló osztályok valamelyikébe sorozzák, mennyire hibás: kiviláglik abból, hogy ily módon osztatnak be azok egyedi tulajdonságaiknak és értelmi fejlettségüknek éppen meg nem felelő osztályokba. Különben — mellesleg legyen itt megemlítve — szomorúan tapasztaltam azt is, hogy a legtöbb kisednevelőben a korszerinti és nem az értelmi fejlettségnek megfelelő osztályozás divatozik.

De haladjunk tovább! A mint a működésnek az intézetben meg kell kezdődnie, a gyermekek felállanak, s „emeljük fel kezeinket!“ — hangzik a nevelő szava. De me: a gyermekeknek csak a legkisebb része engedelmeskedik e felhívásnak. A nevelő tehát oda megy s az ujonczokat rendre tanítani kezdi, hogy emeljék fel kezeiket a felhívásra. Azonban, a míg egynehányval végez, az előbb engedelmeskedik keze ellankadván, természetesen lehanyatlik. Ekkor a nevelő újra kezdi a vezénylést, de a kivétel ismét nem sikerül, s végre kénytelen abba hagyni a dolgot. Majd énekelni akar: Itt-ott kíséri ugyan egykettő a vezérhangot, de végre ezek is megunják a dolgot; látva a többiek részvétlenségét. Így aztán a nevelő végre azt veszi észre, hogy ő bizony csak solót énekel.

Nem akarom elősorolni mindazon nehézségeket és bajokat, melyek a működés közben minden oldalról és hosszú időn át ismétlődnek. Minden, a gyakorlat terén működő kisednevelőnek elég alkalma van ezt tapasztalnia, valamint azt is, hogy ez rossz hatást szül a szokottabbakra. De nem szül jót bizony a kezdőkre sem, mert így ezek folyton zavart és következtelenséget látnak még

a nevelő részéről is, a ki néha sokat elnéz a náluknál tántan nagyobbacskaéknak, a mit nekik nem enged meg. S minél tovább tart ez, annál nagyobb elernyedés, makacosság üti fel fejét a gyermekkertben. Mindez tehát onnan ered, hogy a nevelő az új növendékeknek nemcsak a szoktatásához, de általában a fejlesztésükhez sem járul többel, mint a már képzetekéhez, s csakis azon várakozásnak adja át magát, hogy „majd megtanulják ők a többiek közt a szükségeseket.“ Ezért természetes aztán, hogy ha ez időtáiban valamely kisedneveldebe lépünk, csak zavart, rendtelenséget tapasztalunk, melyre vonatkozólag a nevelő azzal menti magát, hogy sok az új növendéke. Éppen az ilyenekkel bajlódóknak a figyelmét akarom egy egyszerű, de fontos eljárási módra felhívni:

Az újonnan befogadott növendékeket, közvetlen a felvétel után, igen is ültessük előbb a képzetesebb gyermekek közé, a míg a társaságot átlengő kedélylyel megbarátkoznak. De mihelyt ez megtörtént, — s ha lehet már az első naptól fogva — csoportosítsa a nevelő egy-üvé őket, s egy-két példálul szolgáló gyermek kíséretében vezesse a másik terembe. Itt elkülönítve a többiektől, igyekezzék legelőbb is a bizalmat és szeretetet maga iránt felgerjeszteni, s a gyermeki értelemnek megfelelőleg röviden, de érthetőleg világosítsa fel őket arról, hogy miért küldték ide jó szülei? mivel szoktak itt foglalkozni? s hogy viselik magukat a jó gyermekek? Bocsátkozzék beszélgetésbe velők, a mi ha a gyermekek bátortalansága miatt mindjárt nem sikerülne, jó hatással lesz rájuk, ha a példaképp behozott egyik vagy másik régi növendékekkel kezdi azt meg, míg úgy egyenkint bírhatja feleletadásra őket. Ha ezt elértük, s a bizalom már fel van gerjesztve, igyekezzünk oly állást foglalni el, hogy a gyermekek önkénytelen, kedvvel ismerjék fel, miszerint a nevelő itt a szülek helyét foglalja el, a miért is szavát követni szükséges. S az engedelmessegre szoktatásnál ismét jó szolgálatot tesz a behívott, fejlettebb gyermekek példája, a minek hatását még neveli, ha segítségükkel és részvétükkel a könnyebb és érdekesebb utánzási gyakorlatok s játékok közül is bemutatunk néhányat a bátortalan kezdőknek. Használjuk fel egyszersmind ezen időt arra is, hogy a legszükségesebb és leggyakrabban előforduló dalokkal, a tag- és társasjátékokkal, valamint a rendtorna és munkagyakorlatok elemeivel is ismertessük meg őket. Ily módon, ha a közös elfoglalás kivül naponként kétszer csak 15–20 pernyi időt fordítunk is az új gyermekek begyakorlására, — a mi közben elég alkalom nyílik a nevelőnek, hogy növendékei egyedi tulajdonait kiismerhesse, s őket tehetségeiknek s a viszonyoknak leginkább megfelelő osztályba sorozhassa — sok időt és munkát gazdálkodhatunk meg mind magunk, mind a gyermekek részére. És így csakhamar lehetségessé válik, hogy egységes rend lépjen az összes növendékek közé, s hogy a nevelő fáradozását siker koronázza.

Dömötör Géza,
képezdei tanár.

T Á R C A

GABRIELLA.

Beszély.

I.

Az elveszett leányka.

(Folytatás)

E harsány szavak után a boszús Gabriella kisaszszony főlemelő kezét és — mintegy izelintől — csatta-

nos pófot ada a szegény fiú arcára, ki szégyenkedve hajtá le fejét.

— Látják, monda Gamon úr szomorúan, talán későn látom be vétkes hanyagságom gyászos következményeit. De még több nap választ el elindulásom idejétől. Önök irántam sokkal jobbak, s sokkal több vonzalmat tanusítanak, mintsem ne reméljem, hogy tanácsaikkal támogatni fognak.

— Oh, egész szivünköl, mondá Zsuzsánna élénken.

— Megengedik, hogy holnap reggel önöket újra fölkeressem s magammal vigyem, hogy mindketten a kastélyban töltsék e napot?

— Örömmel fogadjuk el e kitünő megtisztelést, — felelt Robin úr.

— Áhá, s te eljőnnél papához? — kiáltá ujjongva Gabriella, szelesen vegyülvén be a társalgásba. — Jól van, majd megmutatom szép ruháimat, szép szobáimat.

— Miért nem beszélsz szép könyveidről is és szép virágaidról is, gyermekem?

— Mert a könyveket nem szeretem, és a virágok mit érnek, hisz mindenkinék van virága?!

— Tehát ruháidat csak azért szereted, mert nem mindenkinék vannak oly szép ruhái?

— Úgy ná!...

— Tehát te nagyon szerencsétlen lennél, ha megfosztatnál e hiú örömeidtől.

— Igen; de papának sok pénze van. Tudom én azt; mert mindenki mondja.

Zsuzsánna nem is méltatta többé feleletre a heneget. E közben Gamon úr arca anynyira elsötétült, hogy kegyetlenség és ildomtalanság lett volna az eként megkezdett beszélgetést tovább folytatni. Különbén is a lovak, melyek egy idő óta elkezdtek a kapú előtt türelmetlenül toporzékolni, már jelezték, hogy ütött az elválás órája.

Gabriella minden meghiúsítás nélkül vett búcsút új barátaitól és maga ugrék legelőbb a kocsiba, — mintegy ezzel is kiakarván tüntetni, hogy jogai birtokába lépett.

Pál félénken félrevonulva várta, míg őt is felszólítják, hogy szintén üljön fel. Hanem a mint Gabriella felült, nem merészelt jó formán még helye felé nézni sem, oly uralkodó módora volt a kis zsarnoknak.

De Gamon úr hamar észrevette a kis fiú zavarát, és az általa adott jelre Pál a kocsis mellé ült föl egy ugrással. Erre aztán a kocsis két erős paripától ragadva tova robogott.

Alig oszlék el a felvert por, Robin úr és Zsuzsánna egymásra néztek, úgyan azon egy gondolattól áthatva.

— Szivesen magadra vállalnád-e e gyermeket?

— Atyám, ez talán jó cselekedet volna, a melyet éppen ezért teljesítnünk kell.

— Igen, talán! De sok kedvetlenséggel és rosz izűséggel is jár. Meglehet, hogy csalódások és kellemetlenségek sok keserű napjába kerül e tett, kedves jó Zsuzsánám.

Igaz, atyám; de gyakran mondogattuk magunk közt, hogy nem akarunk úgy élni, mint önzők; és abban, azt hiszem, egyetértünk, hogy soha se vonjuk vissza magunkat oly jótett gyakorlásától, a melylyel másoknak hasznára lehetünk.

— Hagyjuk hát, gyermekem, a dolgokat a magok folyására. Várjuk be az eseményeket és tedd mindig azt, a miről hiszed, hogy kötelességed. Tudom, hogy szived soha sem fog megesalni.

II.

A kastélyban.

A következő nap reggelén Gamon úr pontosan megjelent a légyotton. Arcának szomorú kifejezése, Robin úr és leánya iránti meleg szivessége még sokkal feltünőbb volt mint az előbbi napon. Az öreget a legkiválóbb tisztelettel ülteté a kocsis hátulsó ülésébe és felszólítá Zsuzsánát, hogy atyja mellett foglaljon helyet. Maga pedig elől ült két vendégével szemközt. Minden tettén látszék azon igyekezete, hogy Gabriella magaviseletével ellenkező magatartást tanúsítson, azért is, hogy a két idegent a lehetőleg meggyőzze a felől, hogy leánya semmiben sem engedelmeskedik atyai befolyásának.

A Robin úr állása szerény volt és csakis munka által tudták anynyira kényelmessé tenni, hogy rendre-rendre az élet minden valódi örömét megszerezheték magoknak. Azonban korántsem valának tényezéshez szokva, de azért azokat, a kik hozzájuk szivélyes módon közeledtek, örömmel fogadták. Hasonlóra számítva, élénk kíváncsisággal érkezének Gamon úr gazdag lakáához. Gabriella úgy jött elejükbe mint valami kis várnagyné, a ki fontos állása tudalmával birt. Szive vágyait követvén és az előbbi napon tett nyilatkozatához hiven, azt kívánta, hogy öltöztessék fel ruhátára legesinosabb ruhájába.

És mondhatom, hogy ez nagy szó volt. A kis leány esinos termetét csupa selyem és csipke fedé, oly pazar gazdagságban, hogy öltözetét egy kacér vén leány is megirigyelhette volna tőle. De ez az egész színpadias fellépés kevés hatást tett Zsuzsánára, a ki úgy vette a dolgot, mintha észre se vette volna. Ő maga rendkívül egyszerűen vala öltözve. Testét nagyon esinos, de durva vászonruha fedte, a fején pedig csak egyszerű szalmakalap volt, a melyet csak mezei virágok ékítének. Ezen egyszerű és észszakkal összhangzó ruházat és a hely, a hol voltak, a Sára kisaszszony — Gabriellánk nevelőnöje — ajkaira megvető mosolyt csaltak. A két fiatal leány azonban még is be lön egymásnak mutatva.

A szemlátomást elfogult Sára kezdetben hidegen és csaknem megvetően fogadta Zsuzsánát; de e hideg fogadást a Zsuzsánna szelid és természetes módora és még inkább az az előzékenység és figyelem, melyben a ház úr mindkét vendégét részesíté, nem sokára leereszkedőbbé, sőt majdnem hódolatteljessé tette. Hanem azért az egész nap ezen látszólagos jó indulaton is érezhető volt a fanyarság hidege.

Gabriella szeles és bőho volt. Egy kissé fenn esett neki és nem kevésbé csodálkozék azon, hogy Robin úr és a leánya oly kevés ügyet vetnek arra a fényezésre, a mely őt környezé és a melylyel őket elvakítani vélte. Akkora különbség vala atyja költséges ebédlő-terme közt, mely ezüst- és üvegneművel rakott szekrényekkel tündökölt és a szerény kis szoba közt, a melyben tegnap Zsuzsánna maga szolgált a reggelivel atyjának; akkora különbség vala e számos és sürgölődő cselédség közt, mely az örökösöt vette körül és a fehér ház csendes elszigeteltsége közt,

melyben Zsuzsánna az asztal mellől maga kelt föl, hogy maga vegye kezébe a gyümölcsös-kosarat, melyet tele szedett volt! Igen, bizonyára, nagy különbség volt, a két helyzet közt; de melyikben volt a boldogság? Nem merjük állítani, hogy e gondolat megjárta volna a Gábiella agyát és még kevésbé a Sára kisasszonyét. Nem is követték a látogatókat, midőn a reggeli után Gamon úr meghívta őket, hogy a házat környező parkot és kertet vele járják meg.

De jó, hogy nem mentek velük; mert úgy legalább, mihelyt Robin urral és Zsuzsánnával magukra hagyatva érezte magát a szomorú atya, a kinek szemei már kezdtek felnyílni, azonnal újra ott veheté föl a társalgás fonalát, a hol tegnap félbe kelle szakítania. Újra beszélhetett aggodalmairól, félelméről, a melyeket az a gondolat kelt föl benne, hogy leányát magától távol kell hagynia, kitéve mindazon veszélyeknek, a melyek a helytelen és már teljesleg rossz irányban indult nevelésből származhatnak.

— Nincs egy rokonom, egy barátnóm, kiben elég bizalmam volna, hogy leányomat rábizzam — tevé hozzá. Mit tegyek, ha nem viszem magammal?

— Talán ez jobb is lesz, veté ellene Robin úr.

— De ha magammal viszem, nem lesz-e mint itten, folytonosan kitéve ama majdnem kerülhetetlen veszélynek, mely folytonosan fenyegeti a vagyonos szüléssel bíró gyermeket — a hízolgók okozta elkábítás veszélyének.

— Talán egyedül ön nem esett ez örvénybe, folytatá Gamon úr, Zsuzsánnához intézve szavait. Talán egyedül ön nem bátorítá őt e léta hiúságában, melyet egészen szégyenletes nagyságában tapasztalhattam ma, akkor, a mikor a kogyed ékesen szóló hallgatása oly élénken megsérté a kis gögöst. Mennyire érzem, hogy ideje már hatós gyógyszer alkalmazni ez utálatos hajlamok kiirtására, melyek bizonyára csak leányom és saját szerencsétlenségemet idéznék elő.

— Talán elég lesz szívéhez fordulnom, mondá Zsuzsánna félénken, mint a ki állításáról maga sines meggyőződve. Megengedi ön, hogy megkisértem?

— Arra nem merem önt kérni, kisasszony; de az ön jó indulatú beavatkozása, bizonyos vagyok felőle, e szegény gyermeknél csak a legjobb sikerre vezethet.

— Éppen most kell egy felhívást készítnem egy falusi iskola érdekében, a melynek önkénytes igazgatónöje vagyok, folytatá a fiatal lány vidám mosolylyal.

Mindazon szegény leányok, kik ez iskola népességét alkotják, olyan családok gyermekei, melyek igen szegények arra, hogy egy tanítónőt fizethessenek, és községünknek még nincs elegendő segély forrása, hogy egyet állíthasson kis falunkban. Ezért tehát én magamnak igyekszem megszerezni azt az örömet, hogy e szükségét pótoljam. És most Gábiellától is éppen védenceim érdekében akarok némi áldozatot kérni. Kész-e ön erre felhatalmazni? — tevé hozzá kedves udvariassággal.

A mosoly, mylylyel Gamon úr felelt, több volt mint beleegyezés: kérelem volt.

E pillanatban Sára kisasszony és Gábiella, a kik már unni kezdték hosszas egyedülletüket éppen szembe jöttek egy keresztúton, a mely egyenesen azon úthoz vezetett, melyen a sétálók valának.

Zsuzsánna észrevevén őket, vidáman eléjük sietett.

— Éppen kérni akartalak, hogy jöjj, kis barátnóm, mondá a gyermeknek, a kinek arcán még a durezásság némi kinyomata látszott.

— És miért keresesz engemet?

— Azért, hogy kérjek tőled valamit, a mit hogy szíved nem fog megtagadni, arról bizonyos vagyok. Megengeded-e, hogy egy perczig nagyon unalmas legyek?

Gábiella e kérdésre mosolygott vagy arcát elfintorítá, mert biztosan soha sem lehetett tudni, melyiket tevé a kettő közül.

— Halld csak, kedves gyermekem: neked nagyszerű lakásod van, sok szolga áll rendelkezésedre, s egy buzgó tanítónő csak arra szenteli életét, hogy értelmedet és szívedet fejleszse. De nem messze tőled, azon faluban, a melyben én lakom, vannak olyan szegény, kis leányok, de azért éppen oly kedvesek és jók mint te, kik nem bírnak még olvasni sem megtanulni, mert szülőiknek nincs módjukban erre áldozni.

— Oh, beh boldogok hát e kis leányok! Bizony, magam is szeretném, ha nem tanulnék olvasni.

(Folytatása a jövő számban.)

VEGYESEK.

Tisztelettel kérjük mind azokat, a kik e lap díjával még hátralékban vannak, sziveskedjenek e tartozásuknak haladéktalanul eleget tenni, hogy ne kelljen ezért panaszt emelnie a tartandó közgyűlés előtt a kiadó-hivatalnak.

— Az erdélyi reformátusok idei egyházkerületi közgyűlése elhatározta, hogy az egyházkerület összes tanügyének gyorsabb és szakszerű kezelése tekintetéből igazgatótanácsa köbelében egy tanügyi előadó állomását renszeresíti s ez állomás betöltése már legközelebről várható. Csak üdvözölni tudjuk az egyházkerületet, hogy a tanügy iránti buzgalmában szerzett jó hírnevét jövőre még fokozottabb mértékben igyekszik kiérdemelni. (Kelet).

— Főlegyháza a napokban érdekes ünnepet ült, egy új temploma s a Csongrádról oda áthelyezett tanító-képezde ünnepélyes megnyitásán. A tanító-képezde termében, számos érdeklődő jelenlétében, Szász Károly ékes beszéddel avatta fel az intézetet; utána Dékány igazgató az akarat és a jellemző fejlődéséről értekezett. Az ünnepélyt lakoma zárta be s a nép számára néhány hordó bor üttetett csapra. (Ez utóbbi talán el is maradhatott volna. A szerk.)

Felelős szerkesztő: YÁRADI KÁROLY.

HIRDETÉSEK.

STEIN JÁNOS

könyvkereskedése Kolozsvárt,

következő kiadásában megjelent s általános elismerésben részesült tankönyveit ajánlja a t. ez. néptanító urak szives figyelmébe:

Brassai Sámuel. A föld egyes részeinek földirati ismertetése. Brassai Sámuel kézirataiból, újabb adatok szerint, kiadta Kovácsi Antal, tanár. 3-ik javított kiadás, 8-rét (XI. 137. l.) füzve 50 kr. Kötve 60 kr.
 — Kisdedek számvetése. Angol mintára. 4. javított kiadás, 16-r. (VIII. 125. l.) füzve 40 kr.
 — Számító Socrates. Fejbeli számvetés gyakorlati kérdésekben. Angol mintára, hazai tárgyakhoz s viszonyokhoz alkalmazva. 3 képtáblával. 7-ik kiadás. 8-rét (XIV. 166 l.) füzve 70 kr, kötve 90 kr.

Buzogány Áron. A föld egyes részeinek országainak ismertetése. Brassai Sámuel természeti földiratának második, vagy polgári része. 2-ik javított kiadás. 8-r. (IV. 208 l.) füzve 60 kr, kötve 70 kr.

Gáspár János és Kovácsi Antal. Népiskolai olvasókönyv I. kötet. A protestáns néptanodák alsóbb osztályai számára. K. 8-rét (142 l.) kötve csak 20 kr.

Gáspár János és Kovácsi Antal. Népiskolai olvasókönyv II. kötet. A protestáns néptanodák felsőbb osztályai számára, k. 8-r. (152 l.) kötve csak 20 kr.

(Ugyanazon szerzőtől szerkesztve, mint a miniszterium által kiadott olvasókönyvek. még is sokkal jutányosabb árakat szabtam mint a m. kir. egyetemi nyomda; mert míg a m. kir. egyetemi nyomda által előállított II. és III. olvasó kötve 43 kr-ba jön, addig nálam az ezekkel párhuzamos I. és II. népiskolai olvasó kötve csak 40 kr.)

Gergely Lajos. Magyar nyelvtan, elemi tanodáknak. A m. kir. közoktat. miniszterium által a népiskoláknak ideigl. használatul ajánlott tankönyv. 4. átnézett kiadás. 8-rét (168. l.) füzve 50 kr, kötve 60 kr.

Szabó Endre és Tóth Tamás. Rajzminták az elemi rajzoláshoz. Fröbel Frigyes foglalkoztató rendszere szellemében. N. 8-r. (15. l. és 60 tábla) tokban 1 frt.

Bátor vagyok még megjegyezni, miszerint a mai kor igényeinek megfelelően szervezett s berendezett könyvkereskedésem mindazon tan- és segédkönyvekkel és tanszerekkel, melyek hazánk bármely közös, vagy felekezeti iskoláiban használtatnak, a legjutányosabb árak mellett, *gyorsan, figyelmesen és pontosan* szolgál.

Esetleg raktáron nem levő könyveket a legrövidebb idő alatt, minden árfelemlés nélkül megszerzem s tömeges megrendeléseknél *saját kiadványaiból*, a szegényebb sorsu tanulók számára, minden *3 egyszerre megrendelt példány* után egy ingyen példánnyal szolgál.

Az új iskolai év kezdete

alkalmából a főt. lelkeszkedő papságnak, úgyszinté mindazon mélyen tisztelt úrakkal, kik, mint tanfelügyelők, iskolaszéki elnökök, iskola igazgatók, a népoktatás ügyében irányadó és intéző befolyással bírnak; s általában a népoktatásügy minden melegkeblű barátjának bátorokodunk szives figyelmébe és pártolásába ajánlani, az alább közölt kézi és tankönyveket; u. m.:

1. **Győrffy Iván.** „Népiskolai olvasó- és tankönyv,” magy. kath. elemi és néptanodák felsőbb osztályainak, úgyszintén az ismétlő iskolák növendékeinek használatára. 15 tömött iv, számos szép képpel. A főmértősbű bibornok hercegprimás ő emja kglmes ajánlatával díszített második kiadás. Tartós kemény kötésben 50 kr.

2. **Győrffy Iván.** „Menynyei manna.” Kathol. ima- és énekkönyv tanuló ifjak és éltésbek használatára számos szép képpel, főpászt. kglmes jóváhagyással, második kiadás. Diszes kemény kötésben 50 krajczár.

3. **Győrffy Iván.** „Kis menynyei manna.”

Kathol. ima- és énekkönyvecske kis fiúk és leánykák számára, szép képekkel, főpászt. kglmes jóváhagyással, második kiadás. Csinos kemény kötésben. 25 kr.

4. **Győrffy Iván.** „A catholicus hitvallástan kézikönyve,” középtanodák, polg. és felsőbb népiskolák számára, **Zenner Nándor** hatodik javított német kiadása után magyarítva, főpászt. jóváhagyással. Második olesó kiadás. 40 kr.

5. **Győrffy Iván.** „Ötven eredeti magy. népdal és dallam,” hangjegyekkel. Szini K. nagyobb gyűjteménye nyomán a magy. ifjuság számára alkalmazva. 40 kr.

6. **Győrffy Iván.** „Tréfás versek” humorgyöngyök gyönyörködtető gyűjteménye, a magyar költészeti irodalom e nemű legkitűnőbb, s szavalásra legalkalmasabb termékeiből nagy gondal összeválogatva. 50 kr.

Mindezeket 2 kros lev. lapon is eszközölhető szives megrendelésre, azonnal bárhova megküldi tiszteletteljes szolgálatkészéggel

Budapest, szept. 1876.

a kiadó

(2--2)

Franklin-társulat.

Nyomatott Stein J. m. kir. egyet. nyomd. az ev. ref. főtanoda betüivel Kolozsvártt.

Lapunk e számához egy féliv melléklet van csatolva.